

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۲/۱۱/۲۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

بررسی ارتباط خودپنداره تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در دوره دوم ابتدایی

آرزو ممشلی^۱، محبوبه نعیمی^۲، مبینا امیری^۳، لیلا فرائی^۴

۱- لیسانس علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور

۲- لیسانس علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور

۳- لیسانس آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان گرگان

۴- لیسانس آموزش ابتدایی

zhrabahadorlou@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی ارتباط خودپنداره تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در دوره دوم ابتدایی بر روی دختران در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ انجام شد. هدف اصلی این پژوهش بررسی رابطه خود پنداره تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر پایه چهارم تا ششم ابتدایی شهر گنبد کاووس که در سال ۱۴۰۲-۱۴۰۳ به تحصیل هستند. با توجه به آمار کل دانش‌آموزان دختر پایه چهارم تا ششم مقطع ابتدایی که ۵۴۰۰ نفر بودند که در شهر گنبد کاووس مشغول به تحصیل بودند به‌طور تصادفی انتخاب شد. ابتدا برای انتخاب نمونه آماری به آموزش و پرورش گنبد کاووس مراجعه کرده و پس اخذ مجوز لازم از حراست جهت انجام پژوهش، فهرستی از کلیه مدارس ابتدایی دخترانه تهیه شد (که ۳۶ مدرسه بود) پس از به دست آمدن تعداد کل دانش‌آموزان دختر پایه چهارم تا ششم ۸ مدرسه به‌طور تصادفی انتخاب شد و از هر مدرسه ۴۲ نفر و از هر پایه تحصیلی ۱۴ نفر به‌طور تصادفی انتخاب شد. نتایج نشان داد که وجود ارتباط معناداری بین خودپنداره تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در این دوره تحصیلی وجود دارد. به عبارت دیگر، دانش‌آموزانی که خودپنداره تحصیلی مثبت‌تری داشتند، معمولاً پیشرفت تحصیلی بهتری نیز داشتند. این نتایج نشان می‌دهد که خودپنداره تحصیلی می‌تواند به عنوان یک عامل مهم در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در دوره دوم ابتدایی تلقی شود و باید در برنامه‌ها و سیاست‌های آموزشی مدنظر قرار گیرد.

کلمات کلیدی: خودپنداره، پیشرفت تحصیلی، دانش‌آموزان، ابتدایی، مدارس

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مقدمه

این تحقیق جهت یافتن پاسخی به این سؤال انجام شد که آیا خودپنداره تحصیلی تأثیری در وضعیت تحصیلی دانش آموزان دارد یا نه؟ طبق نظر اپستین^۱ (۱۹۷۱) والدین از طریق عوامل مختلف بر رشد عقلی و ذهنی فرزندان تأثیر می‌گذارند، اپستین (۱۹۹۰) منظور از سبک‌های تربیتی را در اینجا شیوه‌هایی می‌داند که والدین برای تربیت فرزندان خود به کار می‌گیرند. سبک تربیتی، الگویی از نگرش‌هاست که والدین نسبت به فرزندان خود ابراز می‌کنند. این الگوها در شیوه‌ها و درجاتی که والدین نسبت به ارزش‌ها، رفتارها و معیارهایی که برای فرزندان خود وضع کرده‌اند، متفاوت است (دارلینگ^۲، ۱۹۹۳ ترجمه جاودان، ۱۳۸۳). کودکی که بارها از سوی والدین به‌عنوان «تمیز و منظم» مورد خطاب قرار گرفته، تلاش می‌کند با آگاهی از انتظارات والدین، به آن‌ها واکنش مثبت نشان دهد. یا همچنین می‌کوشد خودش را فردی تمیز و منظم جلوه دهد. این رفتارها و واکنش‌های والدین به تدریج باعث شکل‌گیری عقاید و نگرش‌های کودک در مورد خودش می‌شود؛ تا جایی که این ایده و افکار بیرونی، درونی شده و جذب ساختار شناختی کودک می‌گردند و پایه‌های شناخت و ارزش‌گذاری او را از «خودش» به وجود می‌آورند. برای والدین، اطلاع از نیازهای اساسی کودکان، نیازهای جسمی (تغذیه، خواب و استراحت کافی)، نیازهای عاطفی (محبت و پذیرش)، احساس امنیت، راهنمایی، کنترل، استقلال، ارزش و احترام به خود و دیگران، نیازهای اجتماعی (دوستی و رفاقت)، نیازهای ذهنی و شکوفایی عقلانی (محرک‌های ذهنی، محیط مساعد، راه‌های تفکر و اندیشه، راه‌های حل مسئله)، نیازهای خلاقیت، نیاز به ابراز خود، خود ارزش‌گذاری، خود-تنظیمی و خود-ادراکی، ضروری است، سینگر و نیستین^۳ (۲۰۰۱). والدین با مشاهده رفتار کودکان و با استفاده از اطلاعات تربیتی خود، تلاش می‌کنند رفتارهای خود را در تعامل با فرزندان، به گونه‌ای تنظیم کنند که به آنها آسیب‌های روحی و جسمی نرسد. علاوه بر آن در کشف و جستجوی محیط و پرورش زمینه‌های خلاقیت و پیشرفت تحصیلی و یادگیری، به رشد طرح‌واره‌های شناختی آنها کمک می‌کنند تا به درک و شناخت مثبت و مناسبی از خود و محیط برآیند (بالانتاین، ۲۰۰۱ ترجمه جاودان، ۱۳۸۳) از دیدگاه تئوری شناختی-اجتماعی بندورا (۱۹۸۶) انگیزش دانش‌آموزان نه یک مفهوم غریزی است و نه یک صفت شخصیتی، بلکه سازه‌ای است که تقریباً بر اساس فعالیت‌های یادگیری، تجارب و تعامل افراد با محیط حاصل می‌شود که از یک موقعیت به موقعیت دیگر و یا در زمینه و بافت‌های خانوادگی، فرهنگی و اجتماعی متنوع، متفاوت است؛ بنابراین، اگر بافت خانواده، عوامل افزایش اعتمادبه‌نفس فرزند را فراهم کند، این امر در پیشرفت رشد اخلاقی، اجتماعی و تحصیلی کودک، نقش بسزایی دارد. پیدایش چنین وضعیتی تا حدود زیادی بستگی به نوع برخورد و رفتار والدین با فرزندان دارد؛ زیرا یکی از مهم‌ترین عناصری که نقش اساسی در ایجاد رشد شناختی و عاطفی فرزندان دارد، والدین می‌باشند. بچر^۴ (۱۹۸۴) بیان می‌کند ارزشی که والدین برای تحصیلات و آموزشگاه قائل می‌شوند، می‌تواند ایده‌ها، نگرش‌ها و طرز تفکر فرزندان را نسبت به توانایی تحصیلی خویش و کمک به موفقیت و شکست آنان از طریق بازخورد مثبت یا منفی، تغییر دهد (بندورا، ۱۹۹۱، ترجمه جاودان ۱۳۸۳).

۱. Epstein

۲. Darling

۳. Singer and weinstein

۴. Becher

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

بیان مسئله

حفظ ارتباط مثبت بین والدین و نوجوان می‌تواند انگیزه وی را در مورد آنچه به موفقیت تحصیلی‌اش مربوط می‌شود افزایش دهد (شاملو، ۱۳۸۶). شیوه تربیتی والدین به‌طور قابل‌توجهی پیامدهای مهمی را برای پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان به دنبال دارد (بیرامی و خسروشاهی، ۱۳۸۹). از آنجاکه فرزندان هر خانواده، آینده‌سازان مملکت هستند، پیشرفت تحصیلی آن‌ها امری است که پس از سلامت جسمی و روانی، از اهمیت ویژه برخوردار است. حال با توجه به اینکه فرزندان در محیط خانواده رشد می‌یابند و تربیت می‌شوند. بنابراین الگوی تربیتی والدین نقش مهمی در پیشرفت تحصیلی فرزندان‌شان دارد. پژوهش‌ها نشان می‌دهند از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر شخصیت، عزت‌نفس و رفتار کودک رابطه والد-کودک است (صالحین، ۱۳۸۲) و روابط خانوادگی به‌طور کامل و روابط بین فرزندان به‌طور خاص، اثر عمیق و پایداری در رفتارهای فردی کودک و برانگیختن روح زندگی، آرامش درونی و عزت‌نفس و در نتیجه بر سلامت روانی، جسمانی، اجتماعی و اقتصادی کودک دارد (ویستر، استراتونوهرمانان، ۲۰۰۸ به نقل از مزیدی، ۱۳۸۸) از این‌رو نفوذ والدین تنها در جنبه ارثی خلاصه نمی‌شود و انتخاب سبک فرزندپروری مناسب می‌تواند تأثیر مهمی در شکل‌گیری عزت‌نفس داشته باشد (ماسن، گیگان، هوستون و کانجر، ترجمه یاسایی، ۱۳۸۰). نتایج پژوهش سونگ و هاتی (۱۹۸۴) نشان می‌دهد که، خودپنداره تحصیلی بسیار بیشتر از خودبیانگری و خودپنداره اجتماعی، پیشرفت تحصیلی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. همچنین گوی، راتل، روی و لیتالین (۲۰۱۰) در پژوهشی نشان دادند که خودگردانی و انگیزش تحصیلی در رابطه بین خودپنداره و عملکرد تحصیلی نقش میانجی را بازی می‌کند. هانگ (۲۰۱۱) نشان داد که خودپنداره مثبت بالا با عملکرد تحصیلی بالا مرتبط است و خودپنداره پایین با عملکرد تحصیلی پایین. مکائیلی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهش خود با عنوان ارتباط خودپنداره و فرسودگی تحصیلی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر به این نتیجه رسیدند که بین خودپنداره تحصیلی، فرسودگی تحصیلی و زیرمقیاس‌های آن (خستگی، بی‌علاقگی و ناکارآمدی تحصیلی) با عملکرد تحصیلی رابطه‌ی معناداری وجود دارد. نظر به کمبود پژوهش‌های در باب رابطه بین خودپنداره با پیشرفت تحصیلی در میان دانش‌آموزان ابتدایی، بر این صدد درآمدیم به منظور یافتن پاسخ به ابهامات موجود در این زمینه به تحقیق فعلی مبادرت کنیم... اما در این پژوهش قصد داریم کاری جدید را انجام دهیم و تعامل این دو جنبه را با یکدیگر ترکیب نماییم یعنی رابطه شیوه‌های تربیتی والدین و خودپنداره مرتبط با مدرسه در خودپنداره مرتبط با مدرسه مورد بررسی قرار داده و به این سؤال پاسخ دهد آیا خودپنداره مرتبط با پیشرفت تحصیلی رابطه دارد.

اهمیت موضوع

خانواده مهم‌ترین محیط اجتماعی است که رشد و تکامل کودکان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. مثلاً نوع روابط خانوادگی تا حدود زیادی سرنوشت و ویژگی‌های شخصیتی آینده کودک را تعیین می‌کند و تجارب خانوادگی مختلف، باعث شکل‌گیری ادراک‌های متفاوتی از «خود» می‌شود. باوجود پذیرفته شدن تأثیر عوامل موروثی و محیطی در رشد و تکوین شخصیت، خانواده هم چنان به‌عنوان اولین و مهم‌ترین پایگاهی که کودک در آن از کیفیت روابط انسانی آگاه یافته و در شکل‌گیری ویژگی‌های شخصیتی فرد نقش بسزایی ایفا می‌کند و نیز از لحاظ سازگاری فرد با جامعه و شناخت فرد از خودش دارای آثار وسیعی می‌باشند. بسیاری از جامعه‌شناسان و روان‌شناسان معتقدند که ریشه بسیاری از مشکلات رفتاری و انحرافات شخصیتی در کودکان را باید در الگوهای تربیتی والدین و ویژگی‌های شخصیتی آنها جستجو نمود تجارب اولیه کودک در خانواده، سازنده و زیربنای شخصیت و رفتارهای بعدی کودک است و حتی ریشه بسیاری از انحرافات شخصیتی و بیماری‌های روانی را در پرورش نخستین کودک باید جستجو کرد (فرضی گلفزانی، ۱۳۷۹).

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

روابط والد- فرزند و سایر اعضای خانواده را می‌توان به‌عنوان نظام یا شبکه‌ای از بخش‌های متفاوتی دانست که در کنش متقابل با یکدیگرند. این کنش متقابل و نوع روابط عاطفی والد- فرزند، باعث ایجاد انتظارات و واکنش‌های خاصی در مورد «خود» می‌شود. البته رفتارهای مبتنی بر اندیشه و ادراک کودک، ممکن است مورد تشویق والدین قرار گیرند و در نتیجه بر دامنه بروز و گسترش رفتار و تصورات افزوده شود. و یا ممکن است از سوی والدین سرکوب شده و توجهی به آنها نشود از این رو نوع پالایش‌های فکری کودک به‌طور مستقیم و یا غیرمستقیم که از سوی والدین صورت می‌گیرد و بازخوردهای حاصله در روند نظام شکل‌گیری شخصیت فرزند و نگرش‌های او نقش مهمی ایفاء می‌نماید و زیربنای سبک ادراکی او را از «خود» پایه‌ریزی می‌کند (میون و گلدستین، ۲۰۰۲ ترجمه جاودان، ۱۳۸۳).

بدون شک نقش خانواده به‌عنوان مهم‌ترین عامل تعیین‌کننده در رفتار فرزندان است یکی از مشکلات عمده‌ای که معمولاً والدین با آنها مواجه هستند عدم اطلاع کافی از چگونگی کاربرد شیوه‌های تربیتی مناسب در قبال فرزندانشان است. والدین معمولاً از نتایج برخورد با فرزندانشان یا بازخوردی دریافت نمی‌کنند و یا پدر و مادر نمی‌داند در هر سنی از فرزندانشان چه انتظاراتی باید داشته باشند و این عدم آگاهی والدین از شیوه‌های صحیح تربیتی فرزندان موجب مشکلات در رفتار والدین با فرزندان شده و متعاقباً در شکل‌گیری خود پنداره نامناسب فرزندان نقش دارد. پژوهش حاضر در پی آن است تا بررسی کند. می‌تواند بعنوان متغیرهایی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را فراهم نماید.

هدف‌های تحقیق

هدف کلی

هدف اصلی این پژوهش بررسی رابطه خود پنداره تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر پایه چهارم تا ششم ابتدایی شهر گنبد کاووس که در سال ۱۴۰۳-۱۴۰۲ به تحصیل هستند.

اهداف فرعی

- بررسی رابطه بین خود پنداره تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر
- مقایسه سهم خود پنداره تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر

سؤال تحقیق

آیا بین خود پنداره تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر پایه چهارم تا ششم ابتدایی شهر گنبد کاووس رابطه وجود دارد؟

جامعه آماری

جامعه آماری در این پژوهش کلیه دانش‌آموزان مقطع چهارم تا ششم ابتدایی آموزش و پرورش شهر گنبد کاووس در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ است.

برآورد حجم نمونه و روش نمونه‌گیری

با توجه به آمار کل دانش‌آموزان دختر پایه چهارم تا ششم مقطع ابتدایی که ۵۴۰۰ نفر بودند با استفاده از جدول مورگان حجم نمونه ۴۰۰ دانش‌آموز دختر که در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ در شهر گنبد کاووس مشغول به تحصیل بودند به‌طور تصادفی انتخاب شد. در این تحقیق برای انتخاب جامعه نمونه از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شده

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

بدین صورت که از کل آموزش و پرورش ۸ مدرسه و از هر مدرسه ۴۲ نفر در سه پایه تحصیلی (چهارم، پنجم، ششم) و از هر کلاس ۱۴ نفر دانش آموز به طور تصادفی انتخاب شد.

روش گردآوری اطلاعات

ابتدا برای انتخاب نمونه آماری به آموزش و پرورش گنبد کاووس مراجعه کرده و پس اخذ مجوز لازم از حراست جهت انجام پژوهش، فهرستی از کلیه مدارس ابتدایی دخترانه تهیه شد (که ۳۶ مدرسه بود) پس از به دست آمدن تعداد کل دانش آموزان دختر پایه چهارم تا ششم ۸ مدرسه به طور تصادفی انتخاب شد و از هر مدرسه ۴۲ نفر و از هر پایه تحصیلی ۱۴ نفر به طور تصادفی انتخاب شد. پس از هماهنگی با کادر مدیریت به کلاسها مراجعه و پس از توضیح پیرامون پژوهش و هدف آن و هم چنین توضیح درباره پرسشنامهها و نحوه پر کردن آنها پرسشنامه در اختیار دانش آموزان قرار دادیم. پرسشنامه خود پنداره تحصیلی توسط دانش آموزان به مدت ۲۵ دقیقه به طول انجامید و سپس به جمع آوری پرسشنامهها پرداخته شد.

ابزار اندازه گیری

روش اجرا

پرسشنامه خود پنداره تحصیلی

بررسی های آماری نشان دهنده ۲۰۰۴ توسط بی یسن چن پس از اجرا بر روی ۱۷۵۰ دانش آموز دوره دبستان ساخته شد. تمرکز پرسشنامه حاضر بر سنجش خود پنداره دانش آموزان دوره ابتدایی است.

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

در این فصل پژوهش به تجزیه تحلیل داده های به دست آمده از نمونه آماری با استفاده از نرم افزار اس پی اس اس شد از میانگین، میانه، انحراف استاندارد، واریانس کجی و کشیدگی استفاده کردیم. قبل از تحلیل فرضیهها در بخش دوم برای بررسی نرمال بودن دادهها از آزمون کلمونگراف اسمیرنوف استفاده شد از آزمون ضریب همبستگی، رگرسیون و آزمون تحلیل واریانس استفاده کردیم.

توصیف داده ها

توزیع فراوانی پایه تحصیلی دانش آموزان

توزیع فراوانی مربوط به پایه تحصیلی

درصد	فراوانی	
۳۲	۱۳۰	پایه چهارم
۳۲	۱۳۰	پایه پنجم
۳۴	۱۴۰	پایه ششم
٪۱۰۰.	۴۰۰	مجموع

نتایج جدول فوق نشان می دهد ۳۲ درصد دانش آموزان پایه چهارم، ۳۲ درصد پایه پنجم و ۳۴ درصد پایه ششم می باشند. نتایج جدول فوق نشان می دهد ۳۵٫۲ درصد دانش آموزان مادرشان از نظر تحصیلی زیر دیپلم می باشند، ۵۶٫۴ درصد دیپلم، ۶ درصد فوق دیپلم، ۲ درصد لیسانس، ۱ درصد فوق لیسانس و ۳٫۸ درصد دکتری می باشند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

آمار توصیفی مربوط به خودپنداره

شاخص‌های پراکندگی				شاخص‌های مرکزی		
کشیدگی	کجی	واریانس	انحراف استاندارد	میانگی	میانه	
-۰,۶۳۰	-۰,۴۹۴	۱۱۸,۷۶	۱۰,۸۹	۴۷	۴۴,۰۶	پایه چهارم
-۱,۵۸	۰,۸۳۲	۴۷,۲۸	۶,۸۷	۴۸	۴۶,۵۲	پایه پنجم
-۱,۰۸	۱,۰۷	۵۶,۳۹	۷,۵۱	۴۶	۴۵,۵۵	پایه ششم

جدول توصیفی در فوق مربوط به شاخص‌های مرکزی و پراکندگی خودپنداره تحصیلی دانش آموزان در مقاطع چهارم، پنجم و ششم تحصیلی می‌باشند شاخص‌های مرکزی شامل میانگین و میانه و شاخص‌های پراکندگی شامل انحراف استاندارد، واریانس، کجی و کشیدگی است. با توجه به شاخص کجی و کشیدگی که میزان آنها بین (-۱,۹۶) و (+۱,۹۶) می‌باشد می‌توان این‌گونه برآورد کرد که اطلاعات مربوط به متغیرها از توزیع نرمال تبعیت می‌کند.

توصیفی مربوط به پیشرفت تحصیلی

شاخص‌های پراکندگی				شاخص‌های مرکزی		
کشیدگی	کجی	واریانس	انحراف استاندارد	میانگی	میانه	
۱,۲۵	۱,۱۳	۰,۶۵۲	۰,۸۰۷	۱۹	۱۸,۶۸	پایه چهارم
-۱,۳۷	۱,۳۷	۱,۰۶	۱,۰۳۲	۱۹	۱۸,۴۳	پایه پنجم
-۱,۳۹	۱,۰۲	۱,۲۷	۱,۱۲	۱۶,۶۳	۱۹,۱۰	پایه ششم

جدول توصیفی در فوق مربوط به شاخص‌های مرکزی و پراکندگی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در مقاطع چهارم، پنجم و ششم تحصیلی می‌باشند شاخص‌های مرکزی شامل میانگین و میانه و شاخص‌های پراکندگی شامل انحراف استاندارد، واریانس، کجی و کشیدگی است. با توجه به شاخص کجی و کشیدگی که میزان آنها بین (-۱,۹۶) و (+۱,۹۶) می‌باشد می‌توان این‌گونه برآورد کرد که اطلاعات مربوط به متغیرها از توزیع نرمال تبعیت می‌کند.

فرضیه دوم: بین خودپنداره تحصیلی و پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد.

برای آزمون این فرضیه از آزمون رگرسیون ساده استفاده شد و به این صورت که ابتدا همبستگی متغیرها محاسبه شد که رابطه بین متغیرها به دست آید و پس از آزمون رگرسیون برای میزان پیش‌بینی متغیر وابسته با توجه به متغیرهای مستقل محاسبه شد.

مربوط به آزمون همبستگی رابطه بین خودپنداره تحصیلی و پیشرفت تحصیلی

خودپنداره	-	-
۱ ۰,۲۲۱	پیشرفت تحصیلی خودپنداره	ضریب همبستگی پیرسون (r)
۰ ۰,۲۲۱	پیشرفت تحصیلی خودپنداره	سطح معناداری

نتایج جدول همبستگی در فوق نشان می‌دهد بین خودپنداره تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رابطه مثبت و معنادار مشاهده می‌شود و میزان همبستگی برابر با ۰,۲۲۱ می‌باشد و این میزان همبستگی در سطح آلفای ۵٪ با ۹۵ درصد اطمینان معنادار است جهت رابطه نیز مثبت و مستقیم است یعنی هر چه خودپنداره تحصیلی دانش آموزان بالاتر باشد پیشرفت تحصیلی بالاتر است.

مربوط به ضریب تعیین رگرسیون

مدل	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعدیل	خطای انحراف از برآورد
۱	۰,۲۱۶	۰,۰۴۷	۰,۰۴۳	۱,۰۱

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد میزان ضریب تعیین رگرسیون برابر با $R^2 = ۴,۷$ می‌باشد که این میزان نشان می‌دهد ۴,۷ درصد از تغییرات حاصل از پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مربوط به خودپنداره تحصیلی آنها است. جدول تحلیل واریانس فوق نتایج ضریب تعیین رگرسیون را تأیید می‌کند و نتایج جدول نشان می‌دهد F مشاهده شده ($F=۱۴,۳۷$) در سطح آلفای ۵ درصد معنادار است و فرض صفر رد می‌شود. در نتیجه در فرضیه فوق ضریب تعیین رگرسیون قابل تأیید است.

مربوط به معادله خط رگرسیون

سطح معناداری	T	بتای استاندارد	بتای غیر استاندارد	B	مدل رگرسیون
		بتا	خطای معیار		
۰,۰۰۰	۵۱,۳۸		۰,۳۴۰	۱۷,۴۷	عرض از مبدا (a)
۰,۰۰۰	۳,۷۹	۰,۲۱۸	۰,۰۰۷	۰,۰۲۸	خودپنداره تحصیلی

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد خودپنداره تحصیلی دارای تأثیر معنادار در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان می‌باشد. با توجه به میزان بتا می‌توان گفت به ازاء یک واحد افزایش در خودپنداره تحصیلی ۰,۲۱۸ درصد پیشرفت تحصیلی دانش آموزان افزایش می‌یابد و این میزان پیش‌بینی و با توجه به ضریب آماره $t(۳,۷۹)$ در سطح آلفای ۵٪ میزان پیش‌بینی معنادار است.

نتیجه گیری

دکوویچ و میوس، مدلی را برای بررسی تأثیر کیفیت رابطه والدین نوجوان بر خودانگاره نوجوانان آزمایش کردند (خود ارزشی و صلاحیت): آن‌ها نشان داد که چگونه رابطه والدین نوجوان بر رابطه همسالان نوجوانان تأثیر می‌گذارد. آن‌ها فرض کردند که خودانگاره نوجوانان میانجی رابطه میان کیفیت رابطه والدین نوجوان و طبیعت روابط همسالان می‌گردد این یافته‌ها اشاره بر آن دارند نوجوانانی که رابطه صمیمانه‌تری با والدین خود دارند رابطه بسیار مثبتی با دوستان خود نیز دارند. محمدی فر (۱۳۹۱) در تحقیقی تأثیر مثبت شیوه رفتاری خانواده‌های مقتدر و صمیمی و خانواده‌ها پاسخگو و تأثیر منفی سبک رفتاری خانواده‌های سهل گیر و مستبد را بر سلامت روانی دانش آموزان و نگرش آنها به روابط انسانی در مدرسه بررسی کرد. یافته‌های این تحقیق به روشنی نشان می‌دهند که شیوه رفتاری خانواده‌ها هم در وضعیت روانی دانش آموزان و هم در نگرش آن‌ها به چگونگی روابط انسانی در مدرسه تأثیر می‌گذارد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

یافته اسنن^۱ (۱۹۸۱) نشان داد که نوجوانان شهری که حمایت و کنترل بسیار زیاد و یا بسیار کمی از والدینشان دریافت می‌کنند با توجه به عملکرد اصلی خانواده احتمالاً در خطر مشکلات رشد عقلانی و ذهنی‌اند؛ بنابراین توانایی آنها برای پیشرفت در مدرسه کاهش پیدا می‌کند.

بین خودپنداره تحصیلی و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و مستقیم وجود دارد.

یافته پژوهش کرول و همکاران (۲۰۰۹) در پژوهشی در رابطه با خود کارآمدی و پیشرفت تحصیلی به این نتیجه رسیدند که دانش آموزانی که دارای باورهای خود کارآمدی بالایی هستند قادرند یادگیری خود را مدیریت کنند و در امر تحصیل موفقیت بیشتری کسب می‌کنند (نائینی فرد، ۱۳۹۰). به عبارتی با مشاهده نمرات تحصیلی دانش آموزان نمونه آماری که پدر و مادر آنها از این شیوه تربیتی بهره جسته‌اند می‌توان دریافت که این شیوه تربیتی نتیجه بهتری را در وضع تحصیلی فرزندان به همراه خواهد داشت. پژوهشگر در حین تحقیق به این نتیجه رسید که علت معنادار نبودن رابطه سه متغیر در تعامل با هم می‌تواند به دلیل تأثیر دو سویه شیوه‌های تربیتی والدین باشد که در دو دامنه منفی و مثبت در جریان تربیت بوده و منجر به نتایج متفاوت در خود پنداره و پیشرفت تحصیلی می‌گردد.

پیشنهادها

- ۱- در دنیای پر تغییر و پرفراز و نشیب امروزی تأثیر سواد و آگاهی بر تربیت نسل‌های آینده بر هیچ فردی پوشیده نیست. لذا این نکته ضرورت دارد که والدین نیز همواره علم آموزی را در اولویت و توجه قرار دهند و با رفتار و کردار خویش موضوعات دانش و اهمیت آن را بر کودکان و نوجوان انتقال دهند و همواره علم آموزی و ارزش دانش در صدر قرار گیرد.
- ۲- متغیرهای خانه و مدرسه از قبیل شرایط فرهنگی خانواده‌ها و نظام تعلیم و تربیت و تأثیر جداگانه هر یک بر پیشرفت تحصیلی مورد کنکاش قرار گیرد.
- ۳- با توجه به شیوه‌های تربیتی اعمال شده از سوی پدر و مادر با یکدیگر متفاوت است پیشنهاد می‌شود که دو پرسشنامه جداگانه مبنی بر سبک تربیتی پدر و مادر تهیه شده و تأثیر تشابه و تفاوت نظرات پدر و مادر بر خود پنداره مثبت و منفی فرزندان مورد بررسی قرار گیرد.

محدودیت‌های تحقیق

۱. ناآگاهی تعدادی از والدین برای همکاری در زمینه موضوع مورد پژوهش
۲. گاهی اولیای مدارس به علت عدم دسترسی آسان به نتایج پژوهش به اهمیت تحقیق واقف نیستند.
۳. مشکلات ناشی از مقررات اداری و اجرایی در مرحله اجرای پرسشنامه و توزیع آنها.

^۱. Snan

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

منابع

۱. محمدی، احمد (۱۳۹۸). تأثیر سازگاری و الگوهای فرزند پروری والدین بر تحول روانی اجتماعی دانش آموزان، دبیرستان‌های شهر شیراز. رساله دکتری، دانشگاه علامه طباطبایی.
۲. لورا برک (۱۳۹۲). روانشناسی رشد. جلد اول، ترجمه یحیی سید محمدی، چاپ سوم. شیراز: نشر ارسباران.
۳. بهادری و همکاران (۱۳۹۹). ارتباط شیوه تربیتی والدین با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان راهنمایی مدارس ایلخچی، مجله علوم تربیتی، سال سوم _ شماره ۱۰
۴. محمدی، پارسا (۱۳۶۸). روان شناسی رشد کودک ونوجوان، شیراز، انتشارات بعث.
۵. رضازاده، حسن (۱۳۸۱). بررسی ارتباط بین نگرش به شیوه‌های فرزندپروری، (اقتدار منطقی، استبدادی، آزادگذاری) و ادراک فرزند از آن شیوه‌ها با مکان کنترل و خودپنداره، دانش آموزان دختر پایه سوم راهنمایی شهر شیراز، پایاننامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت معلم.
۶. حسنی، علی (۱۳۹۵). نحوه رفتار والدین با فرزندان. شیراز: انتشارات انجمن اولیا و مربیان.
۷. خدای، علی (۱۳۹۲). بررسی رابطه نگرش‌های تربیتی والدین با عزت نفس، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
۸. جمیلی، عباس (۱۳۹۴). بررسی ارتباط بین کنجکاو و انگیزه پیشرفت در دانش آموزان دختر مقطع دبیرستانی شهر شیراز .
۹. حسین پور، لیدا، (۹۸۹)، مقایسه خود پنداره تحصیلی و میزان یادگیری دانش آموزان
۱۰. مدارس هوشمند و عادی شهر شیراز پایان نامه کارشناسی ارشد رشته برنامه ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز مرکز.
۱۱. رنج بردار، سمیرا، (۱۳۹۸). نقش من و شیوه‌های فرزند پروری بر میکانیسم های دفاعی، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی دانشگاه تربیت مدرس.
۱۲. ساعتچی، محمود (۱۳۹۳)، روانشناسی عمومی، شیراز، انتشارات امیر کبیر.
۱۳. شولتز، دوان. پی؛ و شولتز، سیدنی آلن، ۱۳۹۳، نظریه‌های شخصیت، ترجمه یحیی سید محمدی، شیراز، نشر ویرایش. (انتشار به زبان اصلی، ۲۰۰۵).
۱۴. عینی، پروین (۱۳۹۵). بررسی رابطه شیوه فرزند پروری با راهبردهای یادگیری و پیشرفت تحصیلی پایه دوم دبیرستان‌های شهر شیراز. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد شیراز مرکز.
۱۵. میکائیلی، نیلوفر. قلیزاده، لیلا. افروز، غلامعلی (۱۳۹۴) ارتباط خودپنداره و فرسودگی تحصیلی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر، مجله‌ی روانشناسی‌مدرسه، دوره ۱، شماره ۱۰۳/۴.
۱۶. نادری، عزت الله، سیف نراقی، مریم (۱۳۹۳)، زمینه روان شناسی عمومی، شیراز، نشر ویرایش.
۱۷. نائینی فرد، زهرا (۱۳۹۸)، بررسی رابطه سبک‌های فرزند پروری با خود کارآمدی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، دانشگاه علوم انسانی و اجتماعی کاشان.
۱۸. هاشمی، رضا، حجاریان، محمود (۱۳۹۷). بررسی رابطه شیوه‌ای فرزندپروری با پیامدهای روانی ناسازگار آنها در شهر شیراز، روان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات درمانی استان مازندران.
۱۹. Marina Matejevic, Dragana Jovanovic, Marija Jovanovic (۲۰۱۴). Parenting style, involvement of parents in school activities and adolescents' academic achievement. Procedia - Social and Behavioral Sciences ۱۲۸, ۲۸۸ - ۲۹۳.
۲۰. Frédéric Guay, Catherine F. Ratelle, Amélie Roy, David Litalien. (۲۰۱۰). Academic self- concept, autonomous academic motivation, and academic Achievement: Mediating and additive effects. Learning and Individual Differences ۲۰, ۶۴۴-۶۵۳
۲۱. C. RUTH SOLOMON AND FRANÇOISE SERRES. (۱۹۹۹ EFFECTS OF PARENTAL VERBAL AGGRESSION ON CHILDREN'S SELF-ESTEEM AND SCHOOL MAR Child Abuse & Neglect, Vol. ۲۳, No. ۴, pp. ۳۳۹-۳۵۱).

۲۲. Chiungjung Huang. (۲۰۱۱). Self-concept and academic achievement: A - metaanalysis oflongitudinal relations. Journal of School Psychology ۴۹. ۵۰۵-۵۲۸
۲۳. Bita Ajilchi, Ahmad Borjali, Masoud Janbozorgi. (۲۰۱۱). The Impact of a Parentin Skills Training Program on Stresse. Mothers and Their Children’s Self-Esteem Level\1.Procedia - Social and Behavioral Sciences ۳۰. ۳۱۶ – ۳۲۶
۲۴. Sevda Aslan. (۲۰۱۱). The analysis of relationship between school bullying, perceived parenting styles and self-esteem in adolescents. Procedia - Social and Behavioral Sciences ۳۰. ۱۷۹۸ – ۱۸۰۰
۲۵. BitaAjilchi a, FLor Rezaei Kargar, Monir Kalantar Ghoreishi. (۲۰۱۳). Relationship Between the Parenting Styles of Overstressed Mothers with their Children’s Self –Esteem. Procedia - Social and Behavioral Sciences ۸۲,۴۹۶ – ۵۰۱.
۲۶. Frances E. Aboud, Daisy R. Singla, Md Imam Nahil, Ivelina Borisova. (۲۰۱۳). Effectiveness of a parenting program in Bangladesh to address early childhood health, growth and development. Social Science & Medicin ۹۷. ۲۵۰-۲۷.